

Bryssel, 26. marraskuuta 2024
(OR. en)

15610/24

SOC 834
EMPL 570
COH 68
ANTIDISCRIM 157

ILMOITUS

Lähettiläjä:	Neuvoston pääsihteeristö
Vastaanottaja:	Neuvosto
Asia:	Ehdotus neuvoston päätelmiksi mahdollistavien palvelujen ja työvoimapalvelujen saatavuuden parantamisesta köyhyyden tai sosiaalisen syrjäytymisen vaarassa olevien ihmisten, myös romanien, sosiaalisen osallisuuden edistämiseksi vähentämällä alueellista eriarvoisuutta – Hyväksyminen

1. Puheenjohtajavaltio on laatinut ehdotuksen neuvoston päätelmiksi mahdollistavien palvelujen ja työvoimapalvelujen saatavuuden parantamisesta köyhyyden tai sosiaalisen syrjäytymisen vaarassa olevien ihmisten, myös romanien, sosiaalisen osallisuuden edistämiseksi vähentämällä alueellista eriarvoisuutta.
2. Sosiaalityöryhmä tarkasteli päätelmiä 2. syyskuuta, 4. lokakuuta ja 4. marraskuuta 2024.
3. Tämän ilmoituksen liitteessä olevasta ehdotuksen tekstistä on päästy periaatteelliseen yhteisymmärrykseen.
4. Pysyvien edustajien komitea vahvisti yhteisymmärryksen kokouksessaan 22. marraskuuta 2024.
5. TSTK-neuvostoa pyydetään hyväksymään tämän ilmoituksen liitteessä olevat päätelmät.

**Ehdotus neuvoston päätelmiksi
mahdollistavien palvelujen ja työvoimapalvelujen saatavuuden parantamisesta köyhyyden tai
sosiaalisen syrjäytymisen vaarassa olevien ihmisten, myös romanien, sosiaalisen osallisuuden
edistämiseksi vähentämällä alueellista eriarvoisuutta**

EUROOPAN UNIONIN NEUVOSTO, joka

TOTEAA SEURAAVAA:

1. Ihmisarvon, vapauden ja ihmisoikeuksien kunnioittaminen ovat Euroopan unionin perusarvoja. EU on sitoutunut poistamaan eriarvoisuutta, torjumaan köyhyyttä ja sosiaalista syrjäytymistä, torjumaan syrjintää sekä vahvistamaan taloudellista, sosiaalista ja alueellista yhteenkuuluvuutta.
2. Euroopan sosiaalisten oikeuksien pilarissa korostetaan muun muassa, että jokaisella on oikeus laadukkaaseen ja inklusiiviseen opetukseen, koulutukseen ja elinikäiseen oppimiseen (periaate 1), yhtäläisiin mahdollisuuksiin (periaate 3) ja työllisyyden aktiiviseen tukemiseen (periaate 4). Lisäksi lapsilla on oikeus suojeluun köyhyyttä vastaan ja kohtuuhintaiseen varhaiskasvatukseen ja laadukkaaseen hoitoon (periaate 11). Viimeksi mainittu voi myös edistää naisten ja miesten tasa-arvoa, joka on varmistettava kaikilla aloilla (periaate 2). Jokaisella, jolla ei ole riittäviä varoja, on oikeus riittäviin vähimmäistoimeentuloetuuksiin, joilla varmistetaan ihmisarvoinen elämä kaikissa elämän vaiheissa, sekä oikeus tavaroiden ja palvelujen tosiasialliseen saatavuuteen (periaate 14). Jokaisella on myös oikeus ajoissa annettavaan kohtuuhintaiseen, ehkäisevään ja hoitavaan terveydenhuoltoon (periaate 16). Pilarissa viitataan myös sosiaalisen asuntotuotannon ja asumisavun saatavuuteen niitä tarvitseville (periaate 19) ja laadukkaiden peruspalvelujen saatavuuteen (periaate 20).

3. Neuvoston vuonna 2021 hyväksymässä romanien tasa-arvoa, osallisuutta ja osallistumista koskevassa neuvoston suosituksessa jäsenvaltioita pyydettiin tehostamaan toimia, joilla ehkäistään ja torjutaan tehokkaasti sosiaalista ja taloudellista syrjäytymistä ja niiden perimmäisiä syitä, ja noudattamaan tätä varten yhdenmukaista lähestymistapaa. Siinä myös pyydettiin jäsenvaltioita varmistamaan, että romanivastaisuutta ehkäistään ja torjutaan monialaisena prioriteettina osana syrjinnän ja erottelun torjuntaa ja että palvelut ovat tosiasiallisesti, esteettömästi ja tasapuolisesti saatavilla kaikkien suosituksen kattamien alakohtaisten tavoitteiden, kuten koulutuksen, työllisyyden, terveydenhuollon, asumisen ja peruspalvelujen, osalta. Neuvosto suositti myös, että jäsenvaltiot kannustaisivat alue- ja paikallisviranomaisia laatimaan tai päivittämään paikallisia toimintasuunnitelmiaan tai eriyttämisen purkamiseen tähtääviä suunnitelmiaan sekä strategisia kehyksiään niin, että niihin sisältyisi toimenpiteitä, perustasoja, vertailuarvoja, mitattavia tavoitteita sekä tiedot määrärahoista.
4. Euroopan komissio suosittelee romaneja koskevien kansallisten strategiakehysten suunnittelun ja täytäntöönpanon ohjeissaan, että romaneja koskevien kansallisten strategiakehysten yhteydessä kohdennetaan toimet alueellisesti sen varmistamiseksi, että niissä otetaan huomioon paikalliset olosuhteet, yhdistetään kohdentaminen alueellisten ja sosiaalisten ryhmien osalta laajoissa toimissa (esimerkiksi äärimmäisen köyhyyden torjumiseksi) sekä torjutaan romanien digitaalista syrjäytymistä. Jäsenvaltioita kannustetaan varmistamaan, että tällaiset toimet tavoittavat romanit. Seurannassa tarvittavia indikaattoreita, jotka kuvastavat asuinalueiden eriytymistä, romanien tilanteen maantieteellisiä näkökohtia sekä palvelujen ja infrastruktuurin saatavuutta eri alueilla, on vielä kehitettävä edelleen.
5. Vuonna 2021 annetussa neuvoston suosituksessa eurooppalaisen lapsitakuun perustamisesta suositetaan, että jäsenvaltiot takaisivat, että apua tarvitsevat lapset saavat tosiasiallisesti ja tarvittaessa maksuttomasti lapsitakuun kattamia palveluja. Tätä varten suositetaan, että jäsenvaltiot noudattaisivat yhdenmukaista ja monialaista lähestymistapaa käsitellessään sosiaalisen syrjäytymisen alueellista ulottuvuutta ottaen huomioon asianomaisten lasten erityistilanteen kaupunki- ja maaseutualueilla sekä syrjäisillä ja epäsuotuisilla alueilla.

6. Yhteisötalouden toimintaedellytysten kehittämisestä vuonna 2023 annetussa neuvoston suosituksessa korostetaan yhteisötalouden panosta heikommassa asemassa olevien ja aliedustettujen ryhmien sosiaaliseen osallisuuteen. Jäsenvaltioille suositetaan, että ne perustaisivat tai kannustaisivat kumppanuusaloitteita, joissa yhteisötalouden toimijat otetaan mukaan aktiivisen työmarkkinapolitiikan sekä ihmiskeskeisten sosiaali- ja hoitopalvelujen suunnitteluun ja toteuttamiseen.
7. Euroopan parlamentti korosti vuonna 2022 antamassaan päätöslauselmassa, että monet Euroopan romanit elävät edelleen köyhyydessä ja ovat sosiaalisesti syrjäytyneitä. Tämä ongelma liittyy alueelliseen eriyttämiseen ja palvelujen epätasa-arvoiseen saatavuuteen. Päätöslauselmassa todetaan, että monet romanit elävät sosioekonomisesti heikommassa asemassa olevilla alueilla, ja kehoitetaan komissiota ja jäsenvaltioita puuttumaan kiireellisesti erillisillä asuinalueilla asuvien romanien tilanteeseen kokonaisvaltaisesti ja tehokkaasti toteuttamalla asianmukaisia toimia, joilla on riittävä rahoitus.
8. Sosiaalisen suojelun ja hyvinvointivaltion tulevaisuutta EU:ssa käsittelevän korkean tason työryhmän raportissa korostetaan osallistavan ja oikeudenmukaisen hyvinvointivaltion merkitystä. Siinä todetaan muun muassa, että digitalisaatioon ja teknologiseen muutokseen liittyy sekä riskejä että mahdollisuuksia ja että osaamisen ja tietotekniikan saatavuuden puutteiden vaarana on eriarvoisuuden lisääntyminen. Raportissa esitetään, että teknologinen kehitys luo kuitenkin mahdollisuuksia sosiaalisen suojelun järjestämiselle ja tehostamiselle. Tämän vuoksi korkean tason työryhmä suosittaa muun muassa, että jäsenvaltiot parantaisivat palvelujen tarjontaa paikallistasolla ja hyödyntäisivät digitalisaatiomahdollisuuksia parhaalla mahdollisella tavalla. Se suosittaa myös, että sosiaalisen osallisuuden ja julkisen liikenteen yhdenvertaisen saatavuuden olisi oltava osa kaupunki- ja maaseutusuunnittelua ja että sitä olisi tuettava julkisilla tuilla kiinnittäen erityistä huomiota vähävaraisiin alueisiin.
9. Euroopan unioni ja sen jäsenvaltiot pyrkivät jatkuvasti vahvistamaan taloudellista, sosiaalista ja alueellista yhteenkuuluvuutta. Koheesiopolitiikallaan EU pyrkii vähentämään alueiden välisiä kehityseroja kiinnittäen erityistä huomiota maaseutualueisiin, teollisuuden muutosprosessissa oleviin alueisiin sekä vakavista ja pysyvistä luonnonympäristöön tai väestökehitykseen liittyvistä haitoista kärsiviin alueisiin. EU tukee koheesiopolitiikan rahoituksella sellaisten sovittujen tavoitteiden täytäntöönpanoa, joilla edistetään alueellista yhteenkuuluvuutta ja sosioekonomista kehitystä, keskittyen erityisesti vähemmän kehittyneisiin alueisiin.

10. Euroopan sosiaalirahasto plus (ESR+) on keskeinen EU:n rahoitusväline, jolla investoidaan työllisyyteen, koulutukseen ja osaamiseen sekä sosiaaliseen osallisuuteen. Sillä tuetaan muun muassa syrjäytyneiden yhteisöjen, kuten romanien ja kolmansien maiden kansalaisten, mukaan lukien maahanmuuttajat, sosioekonomista integroitumista sekä köyhyyden tai sosiaalisen syrjäytymisen vaarassa olevien henkilöiden, myös kaikista vähävaraisimpien henkilöiden ja lasten, sosiaalista integroitumista. Kaikkien jäsenvaltioiden on osoitettava vähintään 25 prosenttia ESR+:n määrärahoistaan sosiaalisen osallisuuden edistämiseen ja vähintään 3 prosenttia vähävaraisimpia tukeviin toimenpiteisiin. Tätä varten torjutaan aineellista puutetta antamalla elintarvike- ja/tai perushyödykeapua ja tarjotaan liitännäistoimenpiteitä vähävaraisten sosiaalisen osallisuuden tukemiseksi tai edistetään köyhyyden tai sosiaalisen syrjäytymisen vaarassa olevien ihmisten sosiaalista integroitumista. Jäsenvaltioiden, joissa lapsiköyhyys ylittää EU:n keskiarvon, on osoitettava vähintään 5 prosenttia ESR+:n määrärahoistaan lapsiköyhyyden torjumiseen.
11. Maaliskuussa 2024 julkaistussa komission yhdeksännessä taloudellista, sosiaalista ja alueellista yhteenkuuluvuutta käsittelevässä kertomuksessa korostetaan EU:n koheesiopolitiikan saavutuksia, erityisesti jatkuvaa lähentymistä, mutta todetaan, että alueellisia eroja on edelleen ja että ne vaikuttavat Euroopan yleiseen taloudelliseen ja sosioekonomiseen kehitykseen. Kasvudynamiikka vaihtelee alueiden välillä. Nämä suhdannekehityserot näkyvät osittain työmarkkinoilla ja koulutusalalla, ja EU:ssa havaitusta lähentymisestä huolimatta haasteita on edelleen, esimerkiksi kansallista tasoa alemman tason eriarvoisuutta suurkaupunkialueiden ja vähemmän kehittyneiden alueiden, myös kehitysloukussa olevien alueiden, välillä. Kertomuksessa todetaan myös, että kaupunkialueiden väestöllä on muita paremmat mahdollisuudet saada yleissivistävää ja ammatillista koulutusta sekä terveystalveta. Suurkaupunkialueille keskittyy paljon inhimillistä pääomaa ja korkealaatuisia palveluja, minkä vuoksi ne luonnollisesti houkuttelevat investointeja. Suurkaupunkialueiden houkuttelevuudella voi kuitenkin myös olla kääntöpuoli: enemmän ruuhkia, sosiaalisia haasteita ja korkeammat asumiskustannukset, jotka voivat heikentää niiden kilpailukykyä. Yleisesti ottaen sosioekonomisen kehityksen sisäisten erojen aiheuttama alueellinen polarisoituminen voi heikentää jäsenvaltioiden ja koko EU:n kilpailukykyä sekä kasvua pitkällä aikavälillä. Tätä alueellista epätasapainoa voitaisiin lieventää soveltamalla monikeskuisempaa kehitysmallia, joka perustuu pieniin ja keskisuuriin kaupunkeihin ja edistää julkisten palvelujen saatavuutta kaukana suurista kaupunkikeskuksista.

12. Samassa kertomuksessa komissio huomauttaa myös, että vuosina 2013–2019 köyhyys- tai syrjäytymisvaarassa olevien ihmisten osuus laski 35 prosentista 28 prosenttiin vähemmän kehittyneillä alueilla mutta pysyi ennallaan 19 prosentissa kehittyneemmällä alueilla. EU:n köyhyys- ja syrjäytymisriskiaste laski vuosina 2015–2019 ja pysyi sitten muuttumattomana vuoteen 2022 asti pikkukaupungeissa, esikaupungeissa ja harvaan asutuilla alueilla. Vuotta 2022 edeltävien seitsemän vuoden aikana tämä aste laski keskimäärin 2,4 prosenttiyksikköä 22 prosenttiin. Erityisen paljon se laski maaseutualueilla (4,3 prosenttiyksikköä) ja vielä tätäkin enemmän joissakin jäsenvaltioissa (7,4 prosenttiyksikköä).
13. Jos väestökehityshaasteisiin ei puututa, ne saattavat rajoittaa EU:n kilpailukykyä pitkällä aikavälillä ja uhata entistä vahvemmin koheesiota, koska vaarana on alueiden välisten ja sisäisten erojen kasvaminen. Nämä haasteet ovat kaikkein akuuteimpia syrjäisillä alueilla ja maaseutualueilla, joilla väestökato, väestön ikääntyminen ja työvoiman väheneminen ovat yleisimpiä ongelmia. Näin ollen köyhyyden ja sosiaalisen syrjäytymisen torjunnassa on välttämätöntä ja tehokasta vähentää alueellista eriarvoisuutta muun muassa parantamalla palvelujen saatavuutta paikallistasolla, mikä voi puolestaan edistää EU:n kilpailukykyä.
14. Vuonna 2022 Euroopan unionissa köyhyyden tai sosiaalisen syrjäytymisen vaarassa olleista ihmisistä 7,6 prosentilla¹ ei ollut varaa internetyhteyteen, kun EU:n koko väestön vastaava osuus oli 2,4 prosenttia². Tämä osoittaa, että jäsenvaltioiden välillä on huomattavia eroja. Vuonna 2023 vain 56 prosentilla 16–74-vuotiaista EU:ssa oli vähintään digitaaliset perustaidot³. Myös kaupunkien ja maaseudun välinen kuilu on merkittävä. Maaseutualueilla laajakaistayhteydet ja matkaviestinverkot saattavat olla vain rajallisesti saatavilla, heikompilaatuisia tai kalliimpia⁴. Myös koulutustaso vaikuttaa digiosaamisen tasoon. Digitaalisten perustaitojen ero korkeasti koulutettujen henkilöiden (80 %) ja niiden henkilöiden välillä, joilla on vain vähän tai ei lainkaan muodollista koulutusta (34 %), oli EU:ssa 46 prosenttiyksikköä⁵.

¹ Vuonna 2021 luku oli 8,4 prosenttia.

² Euroopan komissio, Report on Access to Essential Services in the EU, kesäkuu 2023.

³ Eurostat, 'Glossary: Digital Skills Indicator', elokuu 2023.

⁴ Euroopan komissio, Report on Access to Essential Services in the EU, Euroopan unionin julkaisutoimisto, Luxemburg, kesäkuu 2023.

⁵ https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Skills_for_the_digital_age

15. EU:n perusoikeusviraston (FRA) vuonna 2021 tekemän romanitutkimuksen tulokset osoittavat, että romanit kokevat kaikkialla Euroopassa paljon puutetta, syrjäytymistä, syrjintää ja sosiaalista syrjäytymistä. Köyhyysvaarassa olevissa kotitalouksissa elävien romanien osuus vaihtelee tutkimuksen kattamien maiden⁶ välillä. Jopa 80 prosenttia romaneista on köyhyysvaarassa, eikä tilanne muuttunut vuosina 2016–2021. Köyhyysvaarassa olevia romaneja on keskimäärin eniten kaupungeissa (tiheästi asutuilla alueilla 87 prosenttia) ja maaseudulla (harvaan asutuilla alueilla 83 prosenttia). Pikkukaupungeissa ja esikaupungeissa (keskitiheän asutuksen alueet) vastaava osuus on 78 prosenttia. Tutkimuksen tulokset osoittavat, että kaupunkialueilla asuvat romanit suorittavat vähintään toisen asteen koulutuksen useammin kuin maaseudulla asuvat. Työllisyyden osalta voidaan todeta, että vain 43 prosenttia 20–64-vuotiaista romaneista oli palkkatyössä kahdeksassa tutkimuksen kohteena olleessa EU:n jäsenvaltiossa⁷, eikä tähän vaikuttanut se, asuivatko he maaseudulla vai kaupunkialueilla.
16. Saman raportin mukaan keskimäärin 55 prosentilla romaneista on tarvittaessa internetyhteys henkilökohtaiseen käyttöön. Tämä osuus laskee maaseudulla asuvien romanien osalta 47 prosenttiin, kun se on kaupungeissa, pikkukaupungeissa ja esikaupungeissa asuvien romanien osalta 60 prosenttia. Ero on vielä suurempi, kun verrataan köyhyysvaarassa olevissa kotitalouksissa asuvia romaneja (52 prosenttia) ja muita romaneja (71 prosenttia). Vain 34 prosentilla maaseutualueiden romaneista on tietokone, kun vastaava osuus kaupungeissa on 43 prosenttia ja pikkukaupungeissa ja esikaupungeissa 42 prosenttia.

⁶ Espanja, Italia, Kreikka, Kroatia, Pohjois-Makedonia, Portugali, Romania, Serbia, Tšekki ja Unkari.

⁷ Espanja, Italia, Kreikka, Kroatia, Portugali, Romania, Tšekki ja Unkari.

17. Euroopan alueiden komitean lausunnossa korostetaan paikallis- ja alueviranomaisten roolia peruspalvelujen tasapuolisen saatavuuden varmistamisessa. Lausunnossa painotetaan haasteita, joita sosiaalipalvelujen tarjoamisessa on kohdattu erityisesti syrjäisillä ja alipalveluilla alueilla. Ne johtuvat eroista infrastruktuureissa, digitaalisissa mahdollisuuksissa ja ammattitaitoisen työvoiman saatavuudessa sekä finanssipoliittisista rajoitteista. Lausunnossa kannatetaan kattavaa aluekehitysstrategiaa, jossa otetaan huomioon köyhyyden vähentäminen, sosiaalinen osallisuus, digilukutaito ja elinikäinen oppiminen, ja kehoitetaan samalla toteuttamaan kohdennettuja investointeja vähävaraisilla alueilla. Lisäksi lausunnossa korostetaan muun muassa tarvetta parantaa palvelutarjontamalleja, tehostaa rajatylittävää yhteistyötä sekä nykyaikaistaa digitaalista infrastruktuuria ja julkisia liikennepalveluja. Käsillä olevan lausunnon lisäksi vaikutustenarvioinnit, joilla on alueellista ulottuvuutta, kuten Euroopan alueiden komitean säännöllisesti laatimat vaikutustenarvioinnit, ovat tärkeitä analysoitaessa ja lievennettäessä yksittäisten EU:n toimenpiteiden mahdollisia epäsymmetrisiä vaikutuksia EU:n eri alueilla.

KOROSTAA SEURAAVAA:

18. Vaikka tilanne on hieman parantunut vuodesta 2019, noin 95 miljoonaa eurooppalaista oli edelleen köyhyyden tai sosiaalisen syrjäytymisen vaarassa vuonna 2023. Tämä osoittaa, että vuoden 2030 yleistavoitteen⁸ ja köyhyyden vähentämistä koskevien kansallisten tavoitteiden saavuttaminen edellyttää nopeampaa edistymistä ja lisätoimia ennen vuosikymmenen loppua. Vaikka jäsenvaltioilla on erilaisia haasteita vastata tehokkaasti köyhyyden tai sosiaalisen syrjäytymisen vaarassa olevien ihmisten, kuten romanien, tarpeisiin, sosiaalisen ja alueellisen yhteenkuuluvuuden edistäminen ja alueellisen eriarvoisuuden vähentäminen ovat yhteisiä pyrkimyksiä, joilla voidaan tukea EU:n köyhyyden vähentämistavoitetta, kilpailukykyä sekä kestävää ja osallistavaa kasvua.

⁸ Yksi Euroopan sosiaalisten oikeuksien pilarin toimintasuunnitelman vuoden 2030 yleistavoitteista on köyhyys- tai syrjäytymisvaarassa olevien osuuden pienentäminen vähintään 15 miljoonalla (joista vähintään viiden miljoonan olisi oltava lapsia) vuoden 2019 tasosta.

19. Jäsenvaltiot ovat kansallisten olosuhteidensa mukaisesti, omien sosiaalisen osallisuuden politiikkojensa laajemmassa yhteydessä sekä romaneja koskevan EU:n strategiakehyksen mukaisesti laatineet romaneja koskevia kansallisia strategiakehyksiä tukeakseen romaneja EU:ssa seuraavilla seitsemällä prioriteettialalla: tasa-arvo, osallisuus, osallistuminen, koulutus, työllisyys, terveydenhuolto ja asuminen. Komissio on ehdottanut vuodeksi 2030 vähimmäistavoitteita, jotka edellyttävät jäsenvaltioilta asianmukaisia politiikkoja. Perimmäisenä tavoitteena on kuitenkin täydellinen tasa-arvo, mukaan lukien romanivastaisuuden ja syrjinnän torjunta ja ehkäiseminen. Näiden kehysten täytäntöönpano ja seuranta edellyttävät lisätoimia tiiviissä yhteistyössä kaikkien asiaankuuluvien sidosryhmien kanssa.
20. Alueellinen ja sosiaalinen eriarvoisuus, mukaan lukien köyhyys- tai syrjäytymisvaarassa olevien henkilöiden, myös romanien, tilanne ja alueellinen jakauma, vaihtelee huomattavasti jäsenvaltioiden välillä. Euroopan unionin aluekehitystä koskevassa lähestymistavassa korostetaan yhä enemmän strategiseen aluesuunnitteluun ja erilaisiin alueellisiin ominaispiirteisiin perustuvien välineiden sekä paikallisten innovaatioiden merkitystä. Myös kumppanuuksien luominen on yhä tärkeämpi näkökohta. Jäsenvaltiot eivät edelleenkään ole hyödyntäneet monia aluekehityksen käytäntöihin ja niiden täytäntöönpanon tehostamiseen liittyviä mahdollisuuksia.

21. Vaikka Euroopan unioni ja sen jäsenvaltiot pyrkivät jatkuvasti edistämään taloudellista, sosiaalista ja alueellista yhteenkuuluvuutta, lähentymisessä on havaittavissa erilaisia haasteita ja eroja paitsi jäsenvaltioiden tai alueiden välillä myös aluetasoa alemmilla tasoilla. Tietyistä kuntien osista (erityisesti suuremmissa kaupungeissa) tai jopa kokonaisista kunnista, kuten pienemmistä kylistä, voi tulla alueita, joilla suuri osa ihmisistä on vaarassa syrjäytyä sosiaalisesti. Näillä epäsuotuisilla alueilla esiintyy usein monimutkaisia haasteita, kuten sosioekonomisia haittoja ja muutoksia, jotka voivat aiheuttaa korkeaa työttömyyttä. Peruspalvelujen⁹ puutteen lisäksi haasteena on tyypillisesti myös sellaisten laadukkaiden mahdollistavien palvelujen¹⁰ ja työvoimapalvelujen saatavuus, jotka vaikuttavat sosiaaliseen osallisuuteen ja edistävät sosiaalista yhteenkuuluvuutta. Epäsuotuisilla alueilla asuu usein ihmisiä, jotka kärsivät köyhyydestä ja monenlaisista syrjäytymisen, erottelun ja syrjinnän muodoista ja jotka kuuluvat usein vähemmistöihin, kuten romaneihin, tai joilla on muuttajatausta.
22. Köyhyyden tai sosiaalisen syrjäytymisen vaarassa olevien ihmisten, myös romanien, täysimääräinen osallistuminen ja osallistaminen sekä syrjinnän, erottelun ja romanivastaisuuden torjuntatoimet ovat olennaisen tärkeitä, jotta voidaan varmistaa kyseisten väestöryhmien tasapuolinen ja tosiasiallinen pääsy mahdollistaviin palveluihin ja työvoimapalveluihin.

⁹ Euroopan sosiaalisten oikeuksien pilarin periaatteen 20 mukaisesti seuraavat palvelut: vesihuolto-, puhtaanapito-, energia-, liikenne- ja rahoituspalvelut sekä digitaalinen tietoliikenne.

¹⁰ Riittävästä vähimmäistoimeentulosta aktiivisen osallisuuden varmistamiseksi 30. tammikuuta 2023 annetun neuvoston suosituksen mukaan yhteiskuntaan osallistumisen mahdollistavat palvelut ovat palveluja, joilla vastataan vähävaraisten henkilöiden erityistarpeisiin sen varmistamiseksi, että he pystyvät integroitumaan yhteiskuntaan ja tarvittaessa työmarkkinoille. Näihin palveluihin kuuluvat sosiaalista osallisuutta edistävät palvelut, esimerkiksi sosiaalityö, neuvonta, valmennus, ohjaus, psykologinen tuki, kuntoutus ja muut yleiset mahdollistavat palvelut, mukaan lukien varhaiskasvatus, terveydenhuolto, pitkäaikaishoito, koulutus ja asuminen. [2 kohdan f alakohta]

23. Yleisillä toimenpiteillä, joita täydennetään kohdennetuilla toimenpiteillä, pyritään varmistamaan aktiivinen osallisuus. Sosiaalista yhteenkuuluvuutta ja osallistavaa kasvua voidaan tukea osallistavilla paikallis- ja aluetason sosiaali-, infrastruktuuri- ja palveluverkoilla, joilla varmistetaan tosiasialliset ja yhtäläiset mahdollisuudet kaikille. Lisäksi liikenneyhteyksien saatavuus ja kohtuuhintaisuus ovat olennaisen tärkeitä mahdollistavien palvelujen ja työvoimapalvelujen saatavuuden kannalta. Myös resurssien tehokkaampi käyttö aluetasolla, paikallisverkostojen vahvistaminen sekä neuvonta ja muut tukimuodot ovat tärkeitä tekijöitä pyrittäessä varmistamaan kehityksen kestävyys ja vakiinnuttaminen osaksi aluetasoa alemmaa tasoa ja yhteisötasoa sekä sosiaalisen osallisuuden valtavirtaistaminen aluekehityksessä. Näihin toimenpiteisiin olisi sisällyttävä sukupuolinäkökulman valtavirtaistaminen.
24. Digitalisaatio on nopeutunut globalisaation ja teknologisen kehityksen myötä. Vaikka digitalisaatio tuo mukanaan haasteita, se voi myös tarjota merkittäviä sosiaalisia ja taloudellisia hyötyjä. Se tarjoaa mahdollisuuksia parantaa laadukkaiden, helposti saatavilla olevien ja kohtuuhintaisten mahdollistavien palvelujen ja työvoimapalvelujen saatavuutta. Digitaalisen siirtymän nopea tahti voi kuitenkin johtaa digitaaliseen syrjäytymiseen, sillä yksityishenkilöillä, kotitalouksilla, yrityksillä ja maantieteellisillä alueilla on eritasoinen pääsy tieto- ja viestintäteknologiaan, myös internetiin. Sosiaalisen osallisuuden varmistamiseksi on olennaisen tärkeää toteuttaa toimenpiteitä, joilla puututaan digitaaliseen syrjäytymiseen ja tuetaan apua tarvitsevia, ottaen huomioon heidän digitaitonsa ja kielitaitonsa. On myös tärkeää varmistaa edelleen muiden kuin digitaalisten palvelujen tarjonta, jotta voidaan vastata sellaisten henkilöiden tarpeisiin, jotka eivät voi käyttää verkkopalveluja esteettömästi. Lisäksi on tärkeää tunnustaa, että digitalisaatiotoimenpiteiden myötä henkilöiden, joilla on erityistarpeita, voi olla entistä vaikeampi käyttää tarvitsemiaan palveluja.
25. Nämä päätelmät perustuvat neuvoston, komission ja Euroopan parlamentin sekä alan keskeisten sidosryhmien aiempaan työhön ja poliittisiin sitoumuksiin tällä alalla sekä liitteessä lueteltuihin asiakirjoihin.

26. Panee merkkeille Euroopan komission kertomuksen, joka koskee romanien tasa-arvosta, osallisuudesta ja osallistumisesta annetun neuvoston suosituksen täytäntöönpanoa ja jossa korostetaan tarvetta tehostaa toimia suosituksen täytäntöönpanemiseksi ottaen huomioon komission havainnot ja nämä päätelmät.

KEHOTTAJAA JÄSENVALTIOITA kansallisen toimivallan puitteissa ja kansalliset olosuhteet huomioon ottaen

27. Edistämään aluekehitysstrategioidensa sekä paikallisten ja mikroalueellisten sosiaalista osallisuutta koskevien politiikkojensa johdonmukaisuutta, tehokkuutta ja vakiinnuttamista kiinnittäen erityistä huomiota köyhyyden tai sosiaalisen syrjäytymisen vaarassa oleviin ihmisiin, romanit mukaan luettuina, jotta voidaan varmistaa laadukkaiden mahdollistavien palvelujen ja työvoimapalvelujen yhtäläinen saatavuus kaikille riippumatta asuinpaikasta seuraavin keinoin:
- a. tuetaan paikkalähtöisten strategioiden tai toimintasuunnitelmien valmistelua ja täytäntöönpanoa, mukaan lukien tarvittaessa alueelliset eriyttämisen purkamista koskevat toimenpiteet, sekä ylläpidetään kyseisten strategioiden tai toimintasuunnitelmien kehittämiseen tarvittavia valmiuksia ja asiantuntemusta tai hankitaan niitä esimerkiksi antamalla suuntaviivoja;
 - b. varmistetaan, että monitasoinen hallinto ja vakiintuneet kuulemis- ja osallistumismekanismit ovat riittävät, tai vahvistetaan niitä, jotta henkilöt, jotka työskentelevät eri hallintotasoilla kaikilla asiaankuuluvilla aloilla voivat toteuttaa yhteistoimia toimintalinjojen suunnittelun, täytäntöönpanon ja arvioinnin alalla sekä koordinoita ja vahvistaa toimiaan vastavuoroisesti ja mukauttaa niitä sukupuolen ja iän mukaan eriteltyjen korkealaatuisten, oikea-aikaisten ja luotettavien tietojen perusteella paikallisiin ja alueellisiin tarpeisiin, joita köyhyyden tai sosiaalisen syrjäytymisen vaarassa olevilla ihmisillä on, romanit mukaan luettuina. Otetaan mukaan kuulemismekanismeihin sidosryhmät, kuten kansalaisyhteiskunta, köyhyys- tai syrjäytymisvaarassa olevien henkilöiden edustajat, romanit mukaan luettuina, sosiaalista osallisuutta ajavat järjestöt ja asiantuntijat, yhteisötalouden toimijat sekä työmarkkinaosapuolet roolinsa ja autonomiansa mukaisesti;

- c. tuetaan paikallisviranomaisten, kuntien ja alueyhteisöjen alueellista yhteistyötä (tarvittaessa myös rajatylittävissä ja ylikansallisissa yhteyksissä), jotta laadukkaiden mahdollistavien palvelujen ja työvoimapalvelujen saatavuuteen liittyviin haasteisiin voidaan vastata käyttämällä tehokkaammin saatavilla olevia resursseja;
- d. parannetaan sellaisten alueiden tunnistamista ja kartoitusta, jotka ovat epäsuotuisassa asemassa tai joilla asuminen on eriytynyttä (kunnat ja/tai kuntien osat) ja joilla suuri osa väestöstä elää köyhydessä tai on sosiaalisesti syrjäytynyttä. Tämä lähestymistapa voi perustua esimerkiksi asianmukaiseen yhdistelmään sosiaalisia ja taloudellisia indikaattoreita, jotka on eritelty sukupuolen ja iän mukaan (esim. työllisyysaste, tulotaso, aineellinen puute, koulutus ja osaaminen, terveydenhuolto, asuminen, liikenne tai tarvittaessa maahanmuuttajataustaisia henkilöitä koskevat indikaattorit);
- e. parannetaan palveluntarjoajien asiaankuuluvan henkilöstön tietämystä ja asiantuntemusta lisäämällä tietoisuutta yhdenvertaisesta kohtelusta ja syrjinnän torjunnasta sekä tarjoamalla asiaa käsittelevää koulutusta;
- f. tuetaan käytettävissä olevien EU:n ja kansallisten varojen avulla integroitua paikallista/mikroalueellista kehitystä, jolla vastataan monimutkaisiin haasteisiin alueilla, jotka ovat epäsuotuisassa asemassa tai joilla asuminen on eriytynyttä;
- g. kiinnitetään huomiota maaseutu- ja kaupunkialueiden erilaisiin ominaispiirteisiin ja hyödynnetään entistä tehokkaammin nykyisten välineiden, kuten yhteisölähtöisen suunnittelun tai sosiaalisen suunnittelun, tarjoamia mahdollisuuksia, myös kehityksessä, jolla pyritään edistämään köyhyyden tai sosiaalisen syrjäytymisen vaarassa olevien ihmisten, myös romanien, sosiaalista osallisuutta;
- h. hyödynnetään parhaalla mahdollisella tavalla kaikkea saatavilla olevaa rahoitusta varmistaen samalla täydentävyys ja yhdenmetyt lähestymistavat sekä tulosten pitkän aikavälin kestävyys;
- i. seurataan ja arvioidaan säännöllisesti sosiaaliseen osallisuuteen liittyvää kehitystä ja siihen kohdistettujen varojen vaikutusta.

28. Kiinnittämään huomiota alueellisiin näkökohtiin, jotka liittyvät laadukkaiden mahdollistavien palvelujen ja työvoimapalvelujen saatavuuden parantamiseen sekä sosiaalista osallisuutta haaitaavan alueellisen eriarvoisuuden torjumiseen. Tätä varten jäsenvaltiot voisivat esimerkiksi
- a. tukea yhdennettyjä toimenpiteitä, joissa yhdistyvät työllisyyden, sosiaalisen osallisuuden, asumisen, terveydenhuollon, pitkäaikaishoidon, lastenhoidon sekä koulutuksen alalla tapahtuneet kehitysaskleet, jotta voidaan vastata köyhyyden tai sosiaalisen syrjäytymisen vaarassa olevien henkilöiden, myös romanien, tarpeisiin keskittyen erityisesti nuoriin ja naisiin ja tarvittaessa maahanmuuttajataustaisiin henkilöihin;
 - b. hyödyntää digitaaliteknologiaa, myös sähköisiä julkisia palveluja, yhdenvertaisen saatavuuden parantamiseksi. Niiden henkilöiden tarpeiden täyttämiseksi, jotka eivät voi käyttää verkkopalveluja esteettömästi, on myös jatkossa varmistettava muiden kuin digitaalisten palvelujen riittävä tarjonta ja julkisen liikenteen saatavuus;
 - c. tukea köyhyyden tai sosiaalisen syrjäytymisen vaarassa olevien henkilöiden, myös romanien, mahdollisuuksia käyttää digitaaliteknologioita kehittämällä infrastruktuuria internetyhteyksien parantamiseksi sekä toteuttamalla konkreettisia toimia digiosaamisen kohentamiseksi, millä vähennetään digitaalista syrjäytymistä;
 - d. hyödyntää digitaaliteknologian tarjoamia mahdollisuuksia nostaa osaamisen tasoa erityisesti syrjäseuduilla; sekä
 - e. ottaa muun kuin julkisen sektorin mukaan palvelujen suunnitteluun ja tarjoamiseen sosiaalisen osallisuuden edistämiseksi.

PYYTÄÄ JÄSENVALTIOITA JA EUROOPAN KOMISSIOTA NIIDEN TOIMIVALLAN MUKAISESTI

29. Varmistamaan, että yhteisö- ja paikkalähtöisillä politiikoilla edistetään aluekehitystä samalla kun vähennetään sisäisiä eroja, mukaan lukien alueellinen eriytyminen ja syrjäytyminen, ja tuetaan asiaankuuluvien palvelujen saatavuutta. Keskeisiä tekijöitä ovat myös asiaankuuluvien politiikan alojen ja kaikkien hallintotasojen keskinäisen yhteistyön vahvistaminen, sukupuolten tasa-arvon valtavirtaistaminen sekä samalla epäsuotuisassa asemassa olevalla alueella asuvien ihmisten (kuten lasten tai vammaisten henkilöiden) erityistarpeiden huomioon ottaminen, jotta voidaan varmistaa, että sosiaaliseen osallisuuteen liittyvät näkökohdat otetaan asianmukaisesti huomioon ja valtavirtaistetaan alue-, maaseutu- ja kaupunkikehitykseen.
30. Soveltamaan alueellista lähestymistapaa ja arvioimaan kehityksen vaikuttavuutta alueellisesta näkökulmasta kansallisen ja EU:n tason raporteissa ja arvioinneissa, jotka koskevat kansallisten strategiakehysten täytäntöönpanoa, muun muassa kun on kyse toimista, joilla parannetaan köyhyyden tai sosiaalisen syrjäytymisen vaarassa olevien ihmisten, myös romanien, tilannetta ja mahdollisuuksia käyttää palveluja.

PYYTÄÄ EUROOPAN KOMISSIOTA

31. Tarkastelemaan alueellisen eriarvoisuuden vähentämisen merkitystä Euroopan sosiaalisten oikeuksien pilarin täytäntöönpanoa koskevassa uudessa toimintasuunnitelmassa ja tulevassa EU:n köyhydentorjuntastrategiassa.
32. Harkitsemaan sosiaalipalvelujen vapaaehtoisen eurooppalaisen laatukeyhksen tarkistamista yhdessä sosiaalisen suojelun komitean kanssa ja tarkastelemaan tässä yhteydessä sosiaalipalvelujen potentiaalia vähentää alueellista eriarvoisuutta ja käyttää digitalisaatiota laadukkaiden mahdollistavien palvelujen ja työvoimapalvelujen saatavuuden parantamiseksi.

PYYTÄÄ SOSIAALISEN SUOJELUN KOMITEAA JA TYÖLLISYYSKOMITEAA NIIDEN TOIMIVALLAN MUKAISESTI

33. Tarkastelemaan asiaankuuluvien EU:n sosiaalisten indikaattoreiden parantamisen toteutettavuutta ja tällaisen parantamisen lisäarvoa, jotta voidaan tukea jäsenvaltioiden pyrkimyksiä tunnistaa epäsuotuisassa asemassa olevat alueet, parantaa laadukkaiden mahdollistavien palvelujen ja työvoimapalvelujen saatavuutta sekä seurata kehitystä epäsuotuisassa asemassa olevilla alueilla ottaen samalla huomioon olemassa olevat indikaattorit ja sukupuolen ja iän mukaan eriteltyt tiedot.
34. Käynnistämään tietämyksen jakamista ja parhaiden käytäntöjen vaihtoa jäsenvaltioiden välillä vapaaehtois pohjalta, kun on kyse alueellisen eriarvoisuuden tunnistamisesta, mittaamisesta ja hallinnasta, ja kannustamaan tällaisiin toimiin yhteistyössä komission kanssa, esimerkiksi laadukkaisiin tietoihin ja näyttöön perustuvien paikallisten ja paikkalähtöisten strategioiden ja toimintasuunnitelmien avulla, jäsenvaltioiden tukemiseksi niiden kansallisissa analyysitoimissa.

Viiteasiakirjat

EU:n toimielinten väliset asiakirjat

- Euroopan sosiaalisten oikeuksien pilari

<https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=1226&langId=fi>

EU:n lainsäädäntö

- Neuvoston direktiivi 2000/43/EY, annettu 29 päivänä kesäkuuta 2000, rodusta tai etnisestä alkuperästä riippumattoman yhdenvertaisen kohtelun periaatteen täytäntöönpanosta (EYVL L 180, 19.7.2000, s. 22).
- Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) 2021/1057, annettu 24 päivänä kesäkuuta 2021, Euroopan sosiaalirahasto plussan (ESR+) perustamisesta ja asetuksen (EU) N:o 1296/2013 kumoamisesta (EUVL L 231, 30.6.2021, s. 21).

Euroopan unionin neuvosto

- Neuvoston suositus, annettu 12 päivänä maaliskuuta 2021, romanien tasa-arvosta, osallisuudesta ja osallistumisesta (EUVL C 93, 19.3.2021, s. 1).
- Neuvoston suositus (EU) 2021/1004, annettu 14 päivänä kesäkuuta 2021, eurooppalaisen lapsitakuun perustamisesta (EUVL L 223, 22.6.2021, s. 14).
- Neuvoston suositus, annettu 30. tammikuuta 2023, riittävästä vähimmäistoimeentulosta aktiivisen osallisuuden varmistamiseksi (EUVL C 41, 3.2.2023, s. 1).
- Neuvoston suositus, annettu 27 päivänä marraskuuta 2022, yhteisötalouden toimintaedellytysten kehittämisestä (EUVL C, C/2023/1344).
- Neuvoston päätelmät toimenpiteistä, joilla varmistetaan romaneille yhtäläiset mahdollisuudet asianmukaiseen ja eriytymättömään asumiseen ja puututaan eriytyneisiin asuinalueisiin (13517/23).

Euroopan parlamentti

- Euroopan parlamentin päätöslauselma 5. lokakuuta 2022 EU:ssa erillisillä asuinalueilla elävän romaniväestön tilanteesta (2022/2662(RSP)).

Euroopan komissio

- Romaneja koskevien kansallisten strategiakehysten suunnittelun ja täytäntöönpanon ohjeet (COM(2020) 620 final).
- Yhdeksäs taloudellista, sosiaalista ja alueellista yhteenkuuluvuutta käsittelevä kertomus
https://ec.europa.eu/regional_policy/information-sources/cohesion-report_en
- Access to essential services: key challenges for the most vulnerable – report
https://ec.europa.eu/social/main.jsp?langId=en&catId=89&furtherNews=yes&newsId=10595&pk_source=newsletter&pk_medium=email&pk_campaign=eusocial_newsletter
- Alueellinen agenda 2030 – Tulevaisuus kaikille alueille
https://ec.europa.eu/regional_policy/en/information/publications/brochures/2021/territorial-agenda-2030-a-future-for-all-places
- Tiedonanto ”Osaamispotentiaali käyttöön Euroopan alueilla”, (5252/23 + ADD1).

Alueiden komitea

- Lausunto aiheesta ”Alueellisen eriarvoisuuden vähentäminen sosiaalipalvelujen saatavuutta parantamalla”.
- Alueellinen vaikutustenarviointi
<https://cor.europa.eu/en/our-work/Pages/Territorial-Impact-Assessment.aspx>

Perusoikeusvirasto

- Vuoden 2021 romanitutkimus
<https://fra.europa.eu/en/themes/roma>
- Tasa-arvo EU:ssa 20 vuotta sen jälkeen, kun tasa-arvodirektiivit pantiin ensi kertaa täytäntöön
<https://fra.europa.eu/en/publication/2021/fra-opinion-eu-equality-20-years>
- Perusoikeusraportti 2024
<https://fra.europa.eu/en/publication/2024/fundamental-rights-report-2024>

Muut

- Sosiaalisen suojelun ja hyvinvointivaltion tulevaisuutta EU:ssa käsittelevän korkean tason työryhmän raportti

https://ec.europa.eu/social/main.jsp?langId=en&catId=88&eventsId=2057&furtherEvents=yes&pk_source=newsletter&pk_medium=email&pk_campaign=eusocial_newsletter
